Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 11. juulil 2019[1]

Liidetud kohtuasjad C-355/18–C-357/18 ja C-479/18

Barbara Rust-Hackner (C-355/18)
Christian Gmoser (C-356/18)
Bettina Plackner (C-357/18)
versus
Nürnberger Versicherung Aktiengesellschaft Österreich
(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Landesgericht Salzburg (liidumaa kohus Salzburgis (Austria))
ja
KL,
LK,
MJ,
NI
versus
UNIQA Österreich Versicherungen,
Allianz Elementar Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft,
DONAU Versicherung AG Vienna Insurance Group (C-479/18)

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Viini esimese astme kaubanduskohus (Austria))

Eelotsusetaotlus – Otsekindlustus (elukindlustus) – Direktiivid 90/619/EMÜ, 92/96/EMÜ, 2002/83/EÜ ja 2009/138/EÜ – Lepingust taganemise õigus – Taganemisõiguse kasutamise tingimustest teavitamata jätmine või ebaõige teavitamine – Taganemisõiguse lõppemine – Taganemise õiguslikud tagajärjed

I. Sissejuhatus

1. Millistel asjaoludel ja kui kaua saab kindlustusvõtja elukindlustuslepingust taganeda põhjendusel, et taganemisõigust puudutav teave on jäetud andmata või on ebaõige?

2. Kindlustusdirektiivide asjaomaste sätete kohaselt on kindlustusvõtjal õigus teatava piiritletud aja jooksul pärast elukindlustuslepingu sõlmimist lepingust taganeda. Kindlustusandja on kohustatud andma enne lepingu sõlmimist selle õiguse kohta piisavalt teavet.

3. Käesolevates kohtuasjades, mille aluseks on kahe Austria kohtu neli eelotsusetaotlust, peab Euroopa Kohus sisuliselt selgitama, millistel juhtudel ei täida teavitamine, mis ei ole nõuetekohane, oma eesmärki samamoodi nagu teabe andmata jätmine. Euroopa Kohtul palutakse lisaks selgitada, kui kaua säilib sellistel juhtudel kindlustusvõtja õigus lepingust taganeda. Juhul kui erakorraline hilisem taganemine peaks olema liidu õiguse kohaselt lubatav või isegi nõutav, soovitakse lõpuks teada, milliseid nõudeid näeb liidu õigus ette taganemisavalduse õiguslike tagajärgede kehtestamisele.

1 Algkeel: saksa.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

4. Kuna põhikohtuasjades vaidlusalused elukindlustuslepingud on sõlmitud eri aegadel, tuleb kohaldada ja tõlgendada eri direktiivide sätteid: kui kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 esitatud eelotsuse küsimusi ning kohtuasjas C-479/18 esitatud teist eelotsuse küsimust tuleb hinnata teise [2] ja kolmanda [3] elukindlustusdirektiivi [4] alusel, siis kohtuasjas C-479/18 esitatud ülejäänud eelotsuse küsimuste puhul on lisaks asjakohased ka hilisemad direktiivid 2002/83 [5] ja 2009/138 [6]. Direktiivide sätted, mida on vaja tõlgendada, on aga sisuliselt identsed, mistõttu erinevusi ei esine.

5. Teise elukindlustusdirektiivi artikli 15 lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigid näevad ette, et kindlustusvõtjad, kes sõlmivad individuaalse elukindlustuslepingu, võivad lepingust taganeda 14–30 päeva jooksul alates ajast, kui neile lepingu sõlmimisest teatati.

Kindlustusvõtja teade kindlustuslepingust taganemise kohta vabastab ta kõigist edasistest kindlustuslepingust tulenevatest kohustustest.

Muud kindlustuslepingust taganemise õiguslikud tagajärjed ja tingimused määratakse kindlaks kindlustuslepingu suhtes kohaldatava õiguse alusel, eelkõige kindlustusvõtjale kindlustuslepingu sõlmimisest teatamise korra osas."

Direktiivi 2002/83 artikli 35 lõige 1 ja direktiivi 2009/138 artikli 186 lõige 1 on viidatud sättega sisuliselt peaaegu identsed.

6. Kolmanda elukindlustusdirektiivi artikli 31 lõiked 1 ja 4 sätestavad:

„1. Enne elukindlustuslepingu sõlmimist teatakse kindlustusvõtjale vähemalt II lisa punktis A sätestatud teave.

[…]

4. Käesoleva artikli ja II lisa rakendamise üksikasjalikud eeskirjad sätestab kohustuse liikmesriik."

Direktiivi 2002/83 artikli 36 lõige 1 ja direktiivi 2009/138 artikkel 185 sisaldavad sarnaseid sätteid.

2 Nõukogu 8. novembri 1990. aasta direktiiv 90/619/EMÜ otsese elukindlustusega seotud õigusnormide kooskõlastamise kohta, millega nähakse ette sätted teenuste osutamise vabaduse tegeliku kasutamise hõlbustamiseks ja muudetakse direktiivi 79/267/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv) (EÜT 1990, L 330, lk 50), mida on muudetud nõukogu 10. novembri 1992. aasta direktiiviga 92/96/EMÜ otsese elukindlustustegevusega seotud õigusnormide kooskõlastamise kohta, millega muudetakse direktiive 79/267/EMÜ ja 90/619/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv) (EÜT 1992, L 360, lk 1).

3 Nõukogu 10. novembri 1992. aasta direktiiv 92/96/EMÜ otsese elukindlustustegevusega seotud õigusnormide kooskõlastamise kohta, millega muudetakse direktiive 79/267/EMÜ ja 90/619/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv) (EÜT 1992, L 360, lk 1).

4 Kui edaspidi viidatakse direktiiviga 92/96 muudetud direktiivi 90/619 sätetele, siis nimetatakse neid „teise elukindlustusdirektiivi" säteteks.

5 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. novembri 2002. aasta direktiiv 2002/83/EÜ elukindlustuse kohta (EÜT 2002, L 345, lk 1; ELT eriväljaanne 06/06, lk 3).

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/138/EÜ kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II) (ELT 2009, L 335, lk 1). Kui edaspidi viidatakse vahet tegemata teisele elukindlustusdirektiivile, kolmandale elukindlustusdirektiivile, direktiivile 2002/83 ja direktiivile 2009/138, siis nimetatakse neid direktiive üheskoos „kindlustusdirektiivideks".

7. Kolmanda elukindlustusdirektiivi II lisa („Teave kindlustusvõtjatele") punktis A on loetletud kindlustusvõtjale enne lepingu sõlmimist antav teave.[7] Lisa teise lause kohaselt „[esitatakse] [l]õikes 2 osutatud teave […] kirjalikult, selgelt ja täpselt kohustuse liikmesriigi ametlikus keeles".[8] Punkti A alapunkti 13 kohaselt hõlmab viidatud teave „järelemõtlemisaja kohaldamise kord[a]".[9]

B. Liikmesriigi õigus

8. Austria kindlustustegevuse seaduse (Versicherungsvertragsgesetz, edaspidi „VersVG") § 165a on kohtuasjade C-356/18 ja C-357/18 põhikohtuasjades ning kohtuasja C-479/18 põhikohtuasjades A ja B kohaldatavas redaktsioonis[10] sõnastatud järgmiselt:

„(1) Kindlustusvõtjal on õigus lepingust kahe nädala jooksul alates lepingu sõlmimisest taganeda. Kui kindlustusandja on andnud ajutise kindlustuskaitse, siis on tal õigus nõuda selle eest selle kestusele vastavat makset.

(2) Kui kindlustusandja ei ole täitnud kohustust teatada oma aadress (VAG § 9a lõike 1 punkt 1), siis ei hakka lõikes 1 nimetatud taganemise tähtaeg kulgema enne, kui kindlustusvõtjale on see aadress teada.

(3) Eelmised lõiked ei ole kohaldatavad grupikindlustuslepingutele ja lepingutele, mille kehtivusaeg on maksimaalselt kuus kuud."

9. Kohtuasja C-355/18 põhikohtuasjas ning kohtuasja C-479/18 põhikohtuasjas C kohaldatava VersVG[11] § 165a lõikes 1 on nimetatud tähtaega pikendatud 30 päevani. Kohtuasja C-479/18 põhikohtuasjas C kohaldatav VersVG § 165a sisaldab uut lõiget 2a[12], mille sõnastus on järgmine:

„(2a) Kui kindlustusvõtja on tarbija (tarbijakaitseseaduse (Konsumentenschutzgesetz) § 1 lõike 1 punkt 2), siis hakkab lõigete 1 ja 2 kohane taganemise tähtaeg kulgema alles siis, kui teda on teavitatud ka sellest taganemisõigusest."

10. Austria kindlustuslepingute sõlmimise ja järelevalve seaduse (Versicherungsaufsichtsgesetz, edaspidi „VAG") § 9a lõige 1 on põhikohtuasjades kohaldatavates redaktsioonides (*BGBl.* nr 447/1996 ja *BGBl.* I nr 34/2015) sõnastatud järgmiselt:

„(1) Kindlustuslepingu sõlmimisel Austrias esineva riski vastu tuleb kindlustusvõtjale enne seda, kui ta esitab lepingu sõlmimise avalduse, edastada kirjalikult järgmine teave:

[…]

6. tingimused, mille korral saab kindlustusvõtja sõlmitud kindlustuslepingu tühistada või sellest taganeda."

7 Vt ka direktiivi 2002/83 III lisa punkt A ja direktiivi 2009/138 artikkel 185.

8 Vt ka direktiivi 2002/83 III lisa punkt A ja direktiivi 2009/138 artikli 185 lõige 6.

9 Vt ka direktiivi 2002/83 III lisa punkti A alapunkt 13 ja direktiivi 2009/138 artikli 185 lõike 3 punkt j.

10 *BGBl.* I nr 6/1997.

11 *BGBl.* I nr 95/2006.

12 *BGBl.* I nr 34/2012.

III. Asjaolud ja põhikohtuasjad

11. Kõikide põhikohtuasjade ese on kindlustusvõtjatest füüsiliste isikute poolt asjaomastele elukindlustusandjatele esitatud nõuded maksta tagasi kõik tasutud kindlustusmaksed, sealhulgas kapitaliseeritud intress. Kõnealused nõuded tuginevad taganemisavaldustele, mille on asjaomased kindlustusvõtjad esitanud ajal, mil lepingu sõlmimisest on möödunud kaua aega, osaliselt on taganemisavaldused esitatud isegi pärast asjaomase lepingu ülesütlemist (nn hiline taganemine).

12. Põhikohtuasjade hagejad tuginevad oma nõuete põhjendamiseks sisuliselt sellele, et asjaomased kindlustusandjad ei ole neid taganemisõigusest üldse teavitanud (menetlus B kohtuasjas C-479/18) või on andnud selle õiguse kohta ebaõiget teavet. Teave ebaõigsus tuleneb selles sisalduvast märkusest, et taganemisavaldus on kehtiv vaid siis, kui see on esitatud kirjalikus vormis, olgugi et riigisisese õiguse kohaselt võib taganemine olla vormivaba. Sellega takistati kindlustusvõtjatel kasutada neile liidu õigusega tagatud lepingust taganemise õigust, mistõttu ei hakanud taganemisõiguse kasutamise tähtaeg kulgema.

13. Hagejatest kindlustusvõtjate ja kostjatest kindlustusandjate vahel on põhikohtuasjades vaidluse all, kas taganemisõigus oli ajal, mil seda kasutati, juba lõppenud. Lisaks vaieldakse selle üle, kas kindlustusvõtja maksenõuded piirduvad tagasiostuväärtuse summaga lepingu ülesütlemise ajal või tuleb kooskõlas alusetu rikastumise sätetel rajaneva tagasitäitmise põhimõtetega tagasi maksta kõik tehtud maksed.

14. Kohtuasjades C-355/18 kuni C-357/18 tuginevad hagejatest kindlustusvõtjad oma nõudeid esitades sisuliselt sellele, et neil oli õigus lepingust hiljem taganeda, kuna neile oli antud taganemisavalduse vormi kohta ebaõiget teavet. Esimese astme kohus rahuldas nende nõuded, kuid apellatsioonikohtuna eelotsusetaotluse esitanud Landesgericht Salzburg (liidumaa kohus Salzburgis) leiab, et kindlustusdirektiivide asjaomaseid sätteid peab tõlgendama Euroopa Kohus, kuna ei ole selge, mil määral tuleb teavet pidada „ebaõigeks", kui sellega ei ole kindlustusvõtjat eksitatud taganemisõiguse olemasolu suhtes.

15. Kohtuasjades C-355/18 ja C-356/18 toimus lepingust taganemine pärast lepingu lõpetamist ülesütlemise või tagasiostu teel. Kohtuasjas C-357/18 ei olnud aga vaidlusalust elukindlustuslepingut taganemisavalduse esitamise ajaks eelnevalt ülesütlemisega lõpetatud.

16. Kohtuasjas C-479/18 esitati eelotsusetaotlus neljas menetluses – mida eelotsusetaotluse esitanud Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Viini esimese astme kaubanduskohus, Austria) tähistas menetlustena A, B, C ja D –, mille esemeks olid kindlustusvõtjate poolt asjaomaste kindlustusandjate vastu esitatud sarnased hagid, millega nõuti elukindlustuslepingute tagasitäitmist. Ka need kindlustusvõtjad olid ajal, mil lepingu lõppemisest oli möödunud kaua aega, esitanud lepingust taganemise avalduse, tuginedes ebaõigele või andmata jäetud teabele. Menetluses B oli kindlustusvõtja esitanud teabe andmata jätmisele tuginedes taganemisavalduse pärast lepingu ülesütlemist ja tagasiostuväärtuse summa väljamaksmist.

IV. Eelotsusetaotlus ja menetlus Euroopa Kohtus

17. Kohtuasjades C-355/18 ja C-356/18 esitas Landesgericht Salzburg (liidumaa kohus Salzburgis) Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 90/619/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv), artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv), tuleb koostoimes direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 tõlgendada nii, et teade lepingust taganemise võimaluse kohta peab sisaldama ka viidet sellele, et taganemisavaldus on vormivaba?

2. Kas ka pärast elukindlustuslepingu lõppemist ülesütlemisega (ja tagasiostmist) võib kindlustusvõtja lepingust taganeda põhjendusega, et teavitamine taganemisõigusest oli ekslik?"

18. Kohtuasjas C-357/18 esitas Landesgericht Salzburg (liidumaa kohus Salzburgis) Euroopa Kohtule vaid esimese eespool sõnastatud kahest eelotsuse küsimusest.

19. Euroopa Kohtu presidendi 22. juuni 2018. aasta määrusega liideti kohtuasjad C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 ühiseks kirjalikuks ja suuliseks menetlemiseks ja ühise otsuse tegemiseks.

20. Kohtuasjas C-479/18 peatas Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Viini esimese astme kaubanduskohus, Austria) menetluse ja esitas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 90/619/EMÜ artikli 15 lõiget 1 koosmõjus direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 koosmõjus artikli 36 lõikega 1 ja/või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 185 lõiget 1 koosmõjus artikli 186 lõikega 1 tuleb – juhul kui puuduvad liikmesriigi õigusnormid, mis reguleerivad taganemisõiguse kohta enne lepingu sõlmimist eksliku teabe andmise tagajärgi – tõlgendada nii, et taganemisõiguse kasutamise tähtaeg ei hakka kulgema, kui kindlustusettevõtja märgib taganemisõiguse kohta antud teabes, et taganemisavaldus tuleb esitada kirjalikus vormis, kuigi liikmesriigi õiguse kohaselt võib taganemine olla vormivaba?

2. (Juhul kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt:) Kas direktiivi 90/619/EMÜ artikli 15 lõiget 1 koosmõjus direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt hakkab taganemisõiguse kasutamise tähtaeg juhul, kui taganemisõiguse kohta ei ole enne lepingu sõlmimist teavet antud või on antud ebaõiget teavet, kulgema kuupäeval, mil kindlustusvõtja sai taganemisõigusest – mis tahes viisil – teada?

3. Kas direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 koosmõjus artikli 36 lõikega 1 tuleb – juhul kui puuduvad liikmesriigi õigusnormid, mis reguleerivad taganemisõiguse kohta enne lepingu sõlmimist teabe andmata jätmise või eksliku teabe andmise tagajärgi – tõlgendada nii, et kindlustusvõtja õigus lepingust taganeda lõpeb hiljemalt pärast seda, kui talle on temapoolsest lepingu ülesütlemisest tulenevalt välja makstud lepingu tagasiostuväärtuse summa ja sellega on lepingupooled lepingust tulenevad kohustused täielikult täitnud?

4. (Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt ja/või kolmandale küsimusele eitavalt:) Kas direktiivi 90/619/EMÜ artikli 15 lõiget 1 ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 ja/või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 186 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt tuleb kindlustusvõtjale, kes on kasutanud lepingust taganemise õigust, kindlustuslepingu tagasiostuväärtuse summa (kindlustusmatemaatika tunnustatud reeglite järgi arvutatud nüüdisväärtus) tagasi maksta?

5. (Juhul kui neljandat küsimust tuli käsitleda ja sellele vastati jaatavalt:) Kas direktiivi 90/619/EMÜ artikli 15 lõiget 1 ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 ja/või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 186 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette, et taganemisõiguse kasutamise korral võib õigus tagasimakstud kindlustusmaksete kindlamääralisele intressile olla aegumise tõttu piiratud selle osaga, mis hõlmab kolme viimast aastat enne hagi esitamist?"

21. Euroopa Kohtu 26. veebruari 2019. aasta määrusega liideti kohtuasi C-479/18 ja liidetud kohtuasjad C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 ühiseks suuliseks menetlemiseks ja ühise otsuse tegemiseks.

22. Euroopa Kohtus toimunud eelotsusemenetluses esitasid kirjalikud seisukohad põhikohtuasjade pooled, Austria Vabariik, Tšehhi Vabariik, Itaalia ja Euroopa Komisjon. Samad menetlusosalised – välja arvatud hageja kohtuasja C-479/18 menetluses C, Itaalia ja Tšehhi Vabariik – osalesid ka 11. aprilli 2019. aasta kohtuistungil.

V. Euroopa Kohtu pädevus ja eelotsuse küsimuste vastuvõetavus (kohtuasjad C-355/18, C-356/18 ja C-357/18)

A. Euroopa Kohtu pädevus

23. Viidates sellele, et taganemisõigusest teavitamise hindamisel on määrav riigisisene õigus, kahtlevad kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 hagejateks olevad kindlustusvõtjad Euroopa Kohtu pädevuses vastata eelotsuse küsimustele.

24. Peab paika, et hindamisel, kas konkreetsel juhul on taganemisõigusest nõuetekohaselt teavitatud, tuleb aluseks võtta eelkõige kohaldatav riigisisene õigus.[13] See nähtub esmalt sellest, et kolmanda elukindlustusdirektiivi artikli 31 lõike 4, direktiivi 2002/83 artikli 36 lõike 4 ja direktiivi 2009/138 artikli 185 lõike 8 kohaselt peavad liikmesriigid sätestama liidu õigusega ette nähtud teavitamise üksikasjalikud rakenduseeskirjad. Teavitamise ese on muu hulgas „taganemisõiguse kasutamise kord", mille peavad vastavalt teise elukindlustusdirektiivi artikli 15 lõike 1 kolmanda lõigule, direktiivi 2002/83 artikli 35 lõike 1 kolmandale lõigule ja direktiivi 2009/138 artikli 186 lõike 1 kolmandale lõigule samuti kindlaks määrama liikmesriigid.

25. Seega on käesolevas asjas põhimõtteliselt eelotsusetaotluse esitanud kohtute ülesanne hinnata, kas taganemisõigust puudutavas teabes sisalduv märkus, et taganemisavaldus on kehtiv vaid siis, kui see esitatakse teatavas kindlas vormis, on vastuolus riigisisese õigusega.

26. Liikmesriigid peavad rakenduseeskirju vastu võttes siiski tagama, „et kindlustatud oleks [kindlustusdirektiivide] kasulik mõju, võttes arvesse nende direktiivide eesmärki"[14]. Seega on Euroopa Kohtu ülesanne hinnata, kas liikmesriigid kõnealust reguleerimispädevuse üldist piirangut järgivad.

27. Peale selle soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 lõpuks teada, millised nõuded tulenevad viidatud direktiivi sätetest taganemisavalduse vormile ja selle kohta esitatavale teabele.

28. Seega ei ole kahtlust selles, et Euroopa Kohus on pädev kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 esitatud eelotsuse küsimustele vastama.

B. Õigusliku raamistiku piisav kirjeldus

29. Peale selle väidetakse, et kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 esitatud eelotsusetaotlustes on asjaomaste riigisiseste õigusnormide kirjeldus lünklik, mistõttu tuleks need eelotsusetaotlused jätta vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

13 Vt juba 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Endress (C-209/12, EU:C:2013:864, punkt 20), milles Euroopa Kohus eelotsusetaotluse esitanud kohtu kirjeldatud asjaoludele viidates märkis, et ta peab lähtuma eeldusest, et asjaomast kindlustusvõtjat ei ole taganemisõigusest teavitatud või vähemalt ei ole seda tehtud piisavalt.

14 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Endress (C-209/12, EU:C:2013:864, punkt 23).

30. Hagejatest kindlustusvõtjate see väide ei ole aga veenev, arvestades just nende endi esile tõstetud pädevuse jaotust Euroopa Kohtu ja eelotsusetaotluse esitanud kohtute vahel. Osas, milles taganemisavalduse vormi puudutavate eelotsuse küsimustega soovitakse lõpuks teada, milline on liikmesriikide reguleerimispädevus taganemisõiguse kasutamise korra kehtestamisel, vastab asjale kohaldatava riigisisese õigusnormi sõnastus ja tõlgendus, mille on sellele sättele andnud liikmesriigi kohtud, kodukorra artikli 94 nõuetele.

31. Seega on kõik kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 esitatud eelotsuse küsimused vastuvõetavad.

VI. Eelotsuse küsimused

32. Eelotsuse küsimused puudutavad sisuliselt juba eespool [15] esitatud kolme õigusküsimust.

33. Esimese sammuna tuleb uurida küsimust, millistel juhtudel ei täida taganemisõiguse kohta teabe andmine oma eesmärki samamoodi nagu teabe andmata jätmine (A). Osas, milles põhikohtuasjades hagejateks olevate kindlustusvõtjate hinnangul on see nii lepingueelses teabes sisalduvate andmete ebaõigsuse korral, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus nimelt esimese või ainsa eelotsuse küsimusega kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 teada, kas ja kuivõrd määravad kindlustusdirektiivid sisuliselt kindlaks, millised andmed tuleb taganemisõigust puudutava teabe raames esitada.

34. Juhul kui taganemisõiguse kohta ebaõige teabe andmist tuleb pidada liidu õigusega ette nähtud teabe andmata jätmisega samaväärseks, tuleb teise sammuna – hinnates kohtuasjades C-355/18 ja C-356/18 esitatud teist eelotsuse küsimust ja kohtuasjas C-479/18 esitatud kolme esimest eelotsuse küsimust – uurida küsimust, mil määral reguleerivad kindlustusdirektiivid sellise kohustuse rikkumise mõju taganemisõiguse kasutamise tähtaja kulgemisele (B).

35. Juhul kui kindlustusvõtja võib taganemisõigust kasutada ka ajal, mil lepingu lõpetamisest on möödunud kaua aega, kuna kindlustusvõtjat ei ole taganemisõigusest liidu õiguse nõuetele vastaval viisil teavitatud, tuleb viimaks käsitleda ka nende nõuete suurust, mida saab kindlustusvõtja sellise hilise taganemise korral esitada (kohtuasjas C-479/18 esitatud neljas ja viies eelotsuse küsimus) (C).

A. Ebaõige teave taganemisõiguse kohta (esimene või ainus eelotsuse küsimus kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18)

1. Kindlustusdirektiivide nõuded taganemisõiguse kohta esitatavale teabele (esimene või ainus eelotsuse küsimus kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18)

36. Sellega seoses tekib küsimus, kas ja mil määral sisaldavad kindlustusdirektiivid üldse nõudeid andmetele, mida peab asjaomane kindlustusandja teatavaks tegema taganemisõiguse kasutamise korda puudutavat teavet esitades. Põhimõtteliselt on sellise korra kindlaksmääramine nimelt liikmesriikide pädevuses. [16]

15 Vt eespool punkt 3.

16 Vt juba punktis 24 viidatud sätted.

37. Individuaalse elukindluslepingu sõlminud kindlustusvõtjal on siiski alates teisest elukindlustusdirektiivist õigus nimetatud lepingust lühikese tähtaja[17] jooksul taganeda. Kindlustusvõtjale antakse seega võimalus elukindlustuslepingust ka veel pärast lepingu sõlmimist tingimusteta taganeda. Tähtaeg hakkab kulgema hetkest, mil kindlustusvõtja saab lepingu sõlmimisest teada.

38. Selleks et kindlustusvõtja saaks talle liidu õigusega tagatud õigust tõhusalt kasutada, peab kindlustusandja tegema kindlustusvõtjale enne lepingu sõlmimist teatavaks taganemisõiguse kasutamise korra.

39. Kohtuasjas Endress[18] märkis Euroopa Kohus selle kohta, et teise ja kolmanda elukindlustusdirektiivi määravate sätetega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt lõpeb kindlustusvõtja taganemisõigus hiljemalt üks aasta pärast esimese kindlustusmakse tasumist, kui teda ei ole taganemisõigusest teavitatud.

40. Taganemisõiguse kohta antud teavet hinnates on liikmesriigi kohtu jaoks määrav, kas asjaomane teave annab kindlustusvõtjale kõik andmed taganemisõiguse tõhusaks kasutamiseks.

41. Vajalikud andmed tulenevad kohaldatavatest riigisisestest õigusnormidest.[19] Taganemisõigust puudutava teabe sisu ja vormi suhtes piirduvad kindlustusdirektiivide kohaldatavad sätted[20] nõudega, et asjaomased kirjalikud andmed esitatakse „selgelt ja täpselt".[21]

42. Sellest tuleneb, et teave taganemisõiguse kohta peab sisaldama viidet taganemisavalduse kohustuslikule vormile kindlasti juhul, kui kohaldatavate riigisiseste õigusnormide kohaselt on avaldus kehtiv vaid teatud kindla vormi kasutamise korral.

43. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul ei näinud VersVG § 165a, mis oli kohtu hinnangul määrav riigisisene õigusnorm, mitte üheski põhikohtuasjades kohaldatavas redaktsioonis ette, et taganemisavaldus on kehtiv vaid teatud kindla vormi kasutamise korral.[22] Seda arvestades soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus esmalt teada, kas kindlustusvõtja täpseks teavitamiseks on lepingueelses teabes vaja sõnaselgelt märkida, et taganemine ei nõua teatud kindlat vormi.

44. Sellest tuleneb järgmine küsimus, nimelt kas seda arvestades peab kindlustusandja saama lepingueelses teabes sätestada, et kehtiva taganemisavalduse esitamiseks tuleb kasutada teatud kindlat vormi.

2. Vormivaba taganemisvõimaluse hindamine liidu õiguse alusel

45. Austria valitsus rõhutab õigusega, et pädevus, mille annavad kindlustusdirektiivid liikmesriikidele taganemisõiguse kasutamise tingimuste kehtestamiseks, laieneb küsimusele, kas taganemisavaldus võib olla vormivaba või tuleb esitada teatud kindlas vormis.

17 Kõnealune tähtaeg võib olenevalt liikmesriigist hõlmata 14–30 päeva.

18 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Endress (C-209/12, EU:C:2013:864, punkt 25 jj).

19 Vt eespool punkt 24.

20 Artikkel 31 koosmõjus kolmanda elukindlustusdirektiivi II lisa punktiga A, artikkel 36 koosmõjus direktiivi 2002/83 III lisa punktiga A ja direktiivi 2009/138 artikli 185 lõike 6 esimene lõik.

21 Vt ka 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Endress (C-209/12, EU:C:2013:864, punkt 25), mille kohaselt tuleb kindlustusvõtjat teavitada „korrektselt" eelkõige taganemisõigusest.

22 Vt eespool punktides 8 ja 9 üksteise järel viidatud VersVG § 165a redaktsioonid. VersVG § 165a tunnistati 31. detsembril 2018 kehtetuks 2018. aasta kindlustustegevuse seaduse, tarbijakaitseseaduse ja kindlustustegevuse järelevalveseaduse muutmise seadusega (Gesetz zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes, des Konsumentenschutzgesetzes und des Versicherungsaufsichtsgesetzes 2018) (*BGBl.* I nr 51/2018). Alates 1. jaanuarist 2019 sätestab VersVG § 5c lõige 4, et taganemisavaldus tuleb esitada „kirjalikult".

46. Kui liikmesriigi seadusandja ei näe ette kehtiva taganemisavalduse esitamise vormi, tuleb põhimõtteliselt samuti riigisisese õiguse alusel määrata, kas – ja millistel tingimustel – saab vorminõudes lepinguliselt kokku leppida. Põhikohtuasjades on täpsemalt tegemist lepingueelses teabes sisalduvate andmetega, mille kohaselt on selleks, et taganemine oleks kehtiv, vaja esitada kirjutatud avaldus või kasutada kirjalikku vormi. Kohtuasjas C-479/18 eelotsusetaotluse esitanud kohtu andmetel tähendab kirjaliku vormi nõue [23] Austria tsiviilseadustiku (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi „ABGB") § 886 kohaselt seda, et dokument tuleb omakäeliselt allkirjastada või nõuetekohaselt digiallkirjastada.

47. Eelotsusetaotluse esitanud kohtud vastavad sellele riigisisese õiguse tõlgendamise küsimusele siiski erinevalt: kui eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub kohtuasjas C-479/18, arvestades esimese eelotsuse küsimust sõnastust, ilmselt sellest, et taganemisõigust puudutavas teabes sisalduv lepinguliselt kokku lepitud kohustuslik vorminõue on vastuolus seadusjärgse vormivabadusega, siis kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et „[l]iikmesriigi õigus ei keela kokku leppida taganemisavalduse kirjaliku vormi nõudes".

48. Sellega seoses tuleb meenutada, et riigisisese õiguse tõlgendamisel peavad liikmesriigi kohtud võtma võimalikult suures ulatuses arvesse asjaomase direktiivi sõnastust ja eesmärki. [24] Kuivõrd meelevaldselt nõutud kirjalik vorm on riigisisese õigusega vastuolus (või kui kirjalikus vormis kokku ei lepita), võib liidu õigusega ette nähtud teavitamiskohustus sisutühjaks jääda. Nimelt ei pruugi pelk viide vormivabadusele anda kindlustusvõtjale võimalust oma taganemisõigust tõhusalt kasutada.

49. Pelk viide võimalusele esitada taganemisavaldus vormivabalt ei luba kindlustusvõtjal nimelt kasutada taganemisõigust õiguskindlal viisil. Näiteks just suuliselt või telefoni teel esitatud taganemisavalduse täpset aega on üldjuhul raske või võimatu tõendada. Sellest tulenev õiguslik ebakindlus on suurel määral vastuolus kindlustusdirektiivide eesmärgiga anda täpse teavitamisega kindlustusvõtjale võimalus kasutada taganemisõigust tõhusalt ja õiguskindlalt. Sellest tulenevalt näeb ka Austria õigus praegu – alates 1. jaanuarist 2019 – sõnaselgelt ette kirjaliku vormi. [25] Seda arvestades näib loogilisena, et teistes liikmesriikides, kus taganemisavalduse vorm ei ole seadusega reguleeritud, on määravad taganemisõigust puudutavas teabes või kindlustustaotluses taganemisavalduse vormi kohta esitatud andmed. [26]

50. Lõpuks viitab ka võrdlus finantsteenuste kaugturustust käsitleva direktiivi 2002/65 [27] artiklis 6 sisalduvate taganemisõigust reguleerivate sätetega, mis on põhimõtteliselt kohaldatavad elukindlustuslepingutele [28], kui need sõlmitakse tarbijatega sidevahendi abil, et lubatav peab olema meelevaldne vorminõue. Direktiivi 2002/65 artikli 6 lõike 6 teine lause sätestab taganemisvalduse vormi kohta nimelt, et kui tarbija rakendab oma taganemisõigust, siis „teatab ta sellest enne asjaomase tähtaja möödumist talle [pakkuja] antud praktilisi suuniseid järgides ja kasutades vahendeid, mille vastavust siseriiklikule õigusele on võimalik tõendada". Sellest nähtub, et liidu seadusandja omistab erilist tähtsust taganemisavalduse õiguskindlale tõendamisele just finantsteenuste turustamisel, mille hulka kuuluvad individuaalsed elukindlustuslepingud.

23 Sellest tuleb eristada „kirjalikku" avaldust VersVG § 1d tähenduses, mis eeldab pelgalt seda, et avaldusest „nähtuks" avaldaja isik.

24 Vt nt 19. aprilli 2016. aasta kohtuotsus DI (C-441/14, EU:C:2016:278, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

25 Vt eespool punkt 22.

26 Vt nt Itaalia erakindlustusseadustiku (Codice delle Assicurazioni Private) artikli 177 lõige 2, mille kohaselt „I termini e le modalità per l'esercizio dello stesso devono essere espressamente evidenziati nella proposta e nel contratto di assicurazione". Samamoodi Ühendkuningriigis ICOBS (https://www.handbook.fca.org.uk/handbook/ICOBS/): vt ICOBS 6.3.1 lõige 2 koosmõjus ICOBS 7.1.

27 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2002. aasta direktiiv 2002/65/EÜ, milles käsitletakse tarbijale suunatud finantsteenuste kaugturustust ja millega muudetakse nõukogu direktiivi 90/619/EMÜ ning direktiive 97/7/EÜ ja 98/27/EÜ (EÜT 2002, L 271, lk 16; ELT eriväljaanne 06/04, lk 321).

28 Ilma et see piiraks direktiivi 2002/65 artikli 6 lõike 2 punkti a kohaste erandite kohaldamist, mis puudutavad eelkõige fondipõhiseid elukindlustuslepinguid.

51. Eespool esitatud kaalutlustest nähtub, et taganemisõigusest teavitamine ei taga kindlustusvõtjale taganemisõiguse tõhusa kasutamise võimalust, kui teave piirdub viitega taganemisavalduse vormivaba esitamise võimalusele. Kõnealust võimalust saab tagada vaid nii, et taganemisavalduse esitamisel kasutatav vorm määratakse kindlaks õiguslikult siduval viisil. Meelevaldne kirjalik vorm ei ole liidu õiguse kohaselt seega mitte üksnes lubatav, vaid koguni nõutav. Kui kohustuslikku vormi ei ole sätestatud seadusega, tuleb see kindlaks määrata lepingueelses teabes taganemisõiguse kohta täpsete andmete esitamisega.

52. Riigisisest õigust tõlgendama kohustatud liikmesriigi kohtud peavad otsustama, kas riigisisest õigust saab tõlgendada direktiividega kooskõlas. Kui see on nii[29], siis tuleb riigisisest õigust kooskõlas liidu õigusega tõlgendada selliselt, et vorminõuet on võimalik kokku leppida lepinguliselt. See välistaks ka olukorra, kus leitakse, et taganemisõigust puudutava teabe ebaõigsus tuleneb vahetult sellisest lepingust.

53. See ei puuduta eelotsusetaotluse esitanud kohtute pädevust igal konkreetsel juhul hinnata, kas taganemisõiguse kohta esitatud teabes sisalduvad vaidlusalused andmed on piisavalt selged ja täpsed ja kas kokkulepitud vorm ei muuda kindlustusvõtjal taganemisõiguse kasutamist ülemäära keeruliseks.

54. Põhikohtuasjades vaidlusaluste andmete puhul peaks liikmesriigi kohtunik näiteks uurima, kas asjaomased andmed on piisavad, et kindlustusvõtja saaks esitada õiguslikult kehtiva taganemisavalduse. Kui kõnealuste andmete kohaselt peab taganemisavaldus olema kirjalik ja riigisisese õiguse kohaselt tuleb see ilmselt ka allkirjastada,[30] siis tuleks eelkõige välja selgitada, kas kindlustusvõtjat on sellest piisavalt teavitatud.

55. Hindamisel, kas kasutada tulevat vormi puudutavad andmed muudavad kindlustusvõtjal taganemisõiguse kasutamise ülemäära keeruliseks, oleks abiks võrdlus muude õiguslike avaldustega, mille suhtes kehtib vorminõue. Pelk tõsiasi, et on olemas vähem range vorm – näiteks kirjutatud vorm võrreldes Austria õiguse kohase kirjaliku vormiga[31] –, ei ole ülemäära keeruliseks muutmise eeldamiseks ilmselt piisav.

56. Eespool toodut arvestades tuleb esimesele või ainsale eelotsuse küsimusele liidetud kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18 vastata järgmiselt: direktiivi 90/619/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv) artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv), tuleb koostoimes direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 tõlgendada nii, et teade lepingust taganemise võimaluse kohta ei pea sisaldama viidet sellele, et taganemisavaldus on vormivaba. Viide teatud kindlale vormile, mida tuleb kasutada, ei ole liidu õiguse kohaselt mitte üksnes lubatav, vaid koguni nõutav.

29 Vt selle kohta eespool punktis 47 viidatud eelotsusetaotluse esitanud kohtu eeldus liidetud kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18.

30 Vt eespool punkt 46.

31 Vt eespool 23. joonealune märkus.

B. Taganemisõigust puudutava ebaõige teabe õiguslikud tagajärjed (esimene ja teine eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18)

1. Samad õiguslikud tagajärjed nii taganemisõiguse kohta ebaõige teabe andmisel kui ka teabe andmata jätmise korral? (esimene eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18)

57. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub ilmselt sellest, et viide kirjalikule vormile, kuigi taganemisavaldus võib riigisisese õiguse kohaselt olla vormivaba, toob kaasa teabe ebaõigsuse. Mina ei jaga seda arvamust.[32] Seetõttu käsitlen taganemisõigust puudutava ebaõige teabe õiguslikke tagajärgi vaid teise võimalusena. Sellega seoses on tegemist kohtuotsuses Endress tehtud järelduse ülekandmisega, mille kohaselt ei hakka taganemisõiguse kasutamise tähtaeg ebaõige teabe korral kulgema.

58. Liidu õigus ei reguleeri taganemisõiguse kohta teabe andmata jätmise ega ebaõige teabe andmise õiguslikke tagajärgi.[33]

59. Nii eelotsusetaotluse esitanud Bezirksgericht für Handelssachen Wieni (Viini esimese astme kaubanduskohus, Austria) kui ka Austria valitsuse kirjelduse kohaselt ei reguleerinud Austria õigus alguses[34] sõnaselgelt mõju, mida avaldab taganemisõigust puudutava teabe andmata jätmine taganemisõiguse kasutamise tähtaja kulgemisele. Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) kohaldas aga 2. septembri 2015. aasta otsuses[35] analoogia alusel VersVG § 165a lõiget 2, mis sõnastuse poolest puudutab vaid kindlustusandja aadressi teatamata jätmise juhtumit, ning viitega Euroopa Kohtu praktikale[36] otsustas, et taganemisõiguse kohta ebaõige teabe andmine, mis kõnealusel juhul seisnes taganemisõiguse kasutamise tähtaega puudutava teabe ebaõigsuses, on samaväärne teabe andmata jätmisega. Seepärast ei saanud taganemisõiguse kasutamise tähtaeg kulgema hakata.

60. Riigisiseste õigusnormide selline tõlgendamine on igal juhul kooskõlas liidu õiguse kohase taganemisõiguse kasutamise korra mõtte ja eesmärgiga, mis on sätestatud kindlustusdirektiivides. Kuivõrd lepingueelses teabes sisalduvad andmed ei ole piisavad, et tagada, et kindlustusvõtja saaks taganemisõigust tõhusalt kasutada, ei täida selline ebaõige teave oma eesmärki samamoodi nagu puuduv teave. See võib olla põhjustatud andmete ebatäpsusest või vormivalikust, mis muudab taganemisõiguse kasutamise ülemäära keeruliseks. Selline ebaõige taganemisavaldus ei saa kaasa tuua tähtaja kulgema hakkamist.

61. Ent tähtaeg hakkab siiski kulgema, kui kindlustusettevõtja märgib teabes sõnaselgelt, et taganemisavaldus tuleb esitada kirjalikus vormis, kuigi riigisisese õiguse kohaselt võib taganemine olla vormivaba.[37]

62. Seepärast teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata kohtuasjas C-479/18 esitatud esimesele eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Direktiivi 90/619/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv) artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv), koosmõjus direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 koosmõjus artikli 36 lõikega 1 ja/või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 185 lõiget 1 koosmõjus artikli 186 lõikega 1 tuleb – juhul kui puuduvad liikmesriigi õigusnormid, mis reguleerivad taganemisõiguse kohta enne lepingu sõlmimist ebaõige teabe andmise

32 Vt eespool minu märkused jaotises A.

33 Puuduva teavitamise kohta vt sellega seoses 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Endress (C-209/12, EU:C:2013:864, punkt 22).

34 Asjaomane säte lisati VersVG § 165a alles 1. juulist 2012 (viidatud paragrahvi uue lõikega 2a). Vt eespool punkt 9.

35 Kohtuasi nr 7 Ob 107/15h.

36 Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) viitab sellega seoses Euroopa Kohtu 19. detsembri 2013. aasta otsusele Endress (C-209/12, EU:C:2013:864) ja 10. aprilli 2008. aasta otsusele Hamilton (C-412/06, EU:C:2008:215).

37 Vt minu ettepanek seoses esimese või ainsa eelotsuse küsimusega liidetud kohtuasjades C-355/18, C-356/18 ja C-357/18, punkt 56.

tagajärgi – tõlgendada nii, et taganemisõiguse kasutamise tähtaeg hakkab kulgema, kui kindlustusettevõtja märgib taganemisõiguse kohta antud teabes, et taganemisavaldus tuleb esitada kirjalikus vormis, kuigi riigisisese õiguse kohaselt võib taganemine olla vormivaba.

2. Tähtaja kulgema hakkamine taganemisõigusest muul viisil teadasaamise korral? (teine eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18)

63. Teise eelotsuse küsimusega, mis eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on asjakohane vaid menetluses A, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas taganemistähtaeg hakkab kulgema juba ajal, mil kindlustusvõtja saab taganemisõigusest teada, kuigi talle ei ole asjaomast teavet antud või antud teave olnud ebaõige. See küsimus esitatakse vaid juhuks, kui tähtaeg ei hakka kõnealuses olukorras automaatselt kulgema („juhul kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt"). Kuna käesoleval juhul lähtutakse sellest, et tähtaeg hakkab kulgema [38], tuleb küsimust, mis puudutab tähtaja kulgema hakkamist taganemisõigusest muul viisil teadasaamise korral, käsitleda vaid teise võimalusena.

64. Kindlustusdirektiivide sõnastuse kohaselt on taganemisõigusest teavitamise kohustus seatud üksnes kindlustusandjale, kusjuures teavitamise ese ei ole mitte ainult taganemisõigus, vaid ka selle kasutamise tingimused. [39] Just seepärast, et teave peab võimaldama taganemisõigust tõhusalt kasutada, ei saa pelk tõsiasi, et kindlustusvõtja sai taganemisõigusest teada, olla piisav, et taganemisõiguse kasutamise tähtaeg hakkaks kulgema. [40]

65. Tõsiasja, et kindlustusandja sai taganemisõigusest teada, ei saa juhtudel, mil kindlustusandja ei andnud nõuetekohast teavet, arvesse võtta ka seetõttu, et taganemisõigusest teadasaamise aja ja selle tõendatavuse suhtes valitseb ebakindlus. Seega ei ole tähtaja kulgema hakkamiseks piisav, et kindlustusvõtja on taganemisõigusest muul viisil teada saanud.

66. Peale selle märgivad eelotsusetaotluse esitanud kohus ja komisjon õigesti, et kindlustusandjaid ei ajendataks järgima liidu õigusest tulenevat teavitamiskohustust, kui taganemisõiguse kasutamise tähtaja kulgema hakkamiseks oleks piisav, et kindlustusvõtja on taganemisõigusest teada saanud, kuigi nõuetekohane – ka ja eelkõige taganemisõiguse kasutamise korda puudutav – teave on jäetud andmata. [41]

67. Seepärast teen Euroopa Kohtule teise võimalusena ettepaneku vastata kohtuasjas C-479/18 esitatud teisele eelotsuse küsimusele järgmiselt: direktiivi 90/619/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv) artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv), koosmõjus direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt hakkab taganemisõiguse kasutamise tähtaeg taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise korral kulgema kuupäeval, mil kindlustusvõtja sai taganemisõigusest – mis tahes viisil – teada.

38 Vt eespool punkt 61.

39 Kolmanda elukindlustusdirektiivi artikli 31 lõige 1 koosmõjus II lisa punkti A alapunktiga 13; direktiivi 2002/83 artikli 36 lõige 1 koosmõjus III lisa punkti A alapunktiga 13; direktiivi 2009/138 artikli 185 lõike 3 punkt j.

40 Vt selle kohta ka kohtujurist Sharpstoni ettepanek kohtuasjas Endress (C-209/12, EU:C:2013:472, punkt 47).

41 See kehtib ka juhul, kui riigisisene õigus lubab teavitamiskohustuse rikkumise korral kohaldada kindlustusandja suhtes järelevalveõiguslikke meetmeid (nt määrata trahv väärteomenetluse korras).

3. Taganemisvõimalus pärast elukindlustuslepingu ülesütlemist ja tagasiostuväärtuse summa väljamaksmist? (teine eelotsuse küsimus kohtuasjades C-355/18 ja C-356/18, kolmas eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18)

68. Eelotsuse küsimustega soovivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud sisuliselt teada, kas kindlustusdirektiivid näevad ette, et kindlustusvõtja saab taganemisõigust kasutada ka pärast lepingu ülesütlemist ja sellele järgnenud tagasiostuväärtuse summa väljamaksmist.

69. Kõikides põhikohtuasjades, mille aluseks on juba ülesöeldud leping, eitavad kindlustusandjad taganemisvõimaluse olemasolu ka põhjendusega, et taganemine eelnevalt juba ülesöeldud lepingust ei tule kõne alla juba seetõttu, et ülesöeldud lepingust ei saa tuleneda kohustusi edaspidiseks. Kindlustusandjad leiavad, et vastasel korral jääks teise elukindlustusdirektiivi artikli 15 lõike 1 teises lõigus ette nähtud kindlustusvõtja vabanemine kõikidest lepingust tulenevatest edaspidistest kohustustest sisutühjaks.

70. Austria valitsus nõustub selle argumendiga ja viitab ka Euroopa Kohtu otsusele Hamilton, mille kohaselt eeldab direktiivi 85/577[42] artiklis 5 sisalduv väljend, et taganemisest teatamine vabastab „[tarbija] kõigist ülesöeldud lepinguga seotud kohustustest", loogiliselt võttes seda, et asjaomane kohustus on taganemisõiguse kasutamise ajal veel olemas.[43]

71. Viidatud argument võib *prima facie* paika pidada. Harilikult ei jää juba lõpetatud lepingu puhul enam võimalust kasutada muid õigusi nagu taganemisõigus. Erinevad õiguslikud tagajärjed, mis kaasnevad ülesütlemise ja taganemisega riigisisese õiguse kohaselt[44], keelavad aga piirduda sellise formaalse ja pinnapealse käsitlusega. Pigem toetab terve rida kaalutlusi järeldust, et puuduva või ebaõige teabe korral säilib taganemisõigus ka siis, kui leping on üles öeldud. Kindlustusvõtjal võib sellisel juhul olla õigus summale, mis saadakse, kui riigisisese õiguslikke tagajärgi reguleeriva korra kohaselt lepingu tagasitäitmise alusel pärast lepingust taganemist tasuda tulevast summast lahutada lepingu tagasiostuväärtuse juba väljamakstud summa.

72. Kohtuotsust Endress saab nimelt esiteks tõlgendada nii, et teabe andmata jätmise korral peab lepingust taganemine olema lubatud ka pärast lepingu ülesütlemist. On tõsi, et viidatud kohtuotsuse resolutsioon puudutab vaid seda, et taganemistähtaeg ei hakka teabe andmata jätmise korral kulgema. W. Endress oli aga lepingu üles öelnud ja lepingu tagasiostuväärtuse summa oli talle välja makstud.[45] Kui taganemine ei oleks seetõttu algusest peale kõne alla tulnud, oleks Euroopa Kohus rangelt võttes pidanud jätma eelotsuse küsimuse läbi vaatamata, kuna see on oletuslik.

73. Käesoleval juhul võib jääda lahtiseks, milliseid järeldusi saab kohtuotsuse Hamilton[46] põhjal teha direktiivi 85/577 kohta. Viidatud kohtuotsus puudutab nimelt küsimust, kas nimetatud direktiiviga on kooskõlas riigisisene õigusnorm, mis näeb ette taganemisõiguse lõppemise ühe kuu möödumisel pärast lepingupoolte kõikide sellest lepingust tulenevate kohustuste täitmist. Käesolevas asjas – nagu ka

42 Nõukogu 20. detsembri 1985. aasta direktiiv 85/577/EMÜ tarbija kaitsmise kohta väljaspool äriruume sõlmitud lepingute korral (EÜT 1985, L 372, lk 31; ELT eriväljaanne 15/01, lk 262). See direktiiv tunnistati kehtetuks ja asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiviga 2011/83/EL tarbija õiguste kohta (ELT 2011, L 304, lk 64).

43 10. aprilli 2008. aasta kohtuotsus Hamilton (C-412/06, EU:C:2008:215, punkt 42).

44 Kohtuasjas C-479/18 esitatud kirjalikes seisukohtades selgitab Austria valitsus eelotsusetaotluse esitanud kohtuga nõustudes, et kindlustusvõtjale makstakse juhul, kui kindlustusvõtja lepingust nõuetekohase teavitamise kohaselt taganeb, tagasi kõik juba tasutud maksed, välja arvatud maksete need osad, mis võivad juba olla tagatud.

45 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus (C-209/12, EU:C:2013:864, punkt 14).

46 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus (C-209/12, EU:C:2013:864).

kohtuotsuses Endress – ei ole sellise õigusnormiga tegemist, kuna liikmesriigi seadusandja ei ole sellist õigusnormi elukindlustuslepingute suhtes vastu võtnud. Austria õiguses puudub ilmselt hoopis säte taganemisõiguse ajalise kehtivuse kohta, nagu nähtub juba kohtuasjas C-479/18 esitatud kolmanda eelotsuse küsimuse sõnastusest.[47]

74. Peale selle tagavad kindlustusdirektiivid kindlustusvõtjale, et ta saab taganemisõigust, nagu see on ette nähtud asjaomases riigisiseses õiguskorras, tõhusalt kasutada. See sisaldab ka taganemise ja ülesütlemise vahel valiku vabadust. Seda valikuvabadust ei saa aga kasutada kindlustusvõtja, kellele ei ole tema taganemisõigus ja selle kasutamise täpne kord teada.

75. Kindlustusvõtja ei või oma taganemisõigust sellisel juhul kaotada ka nii-öelda juhuslikult lepingu ülesütlemisega. Vastasel korral oleks kindlustusvõtja, kes on kasutanud tema jaoks väidetavalt ainsat olemasolevat võimalust vastumeelsest lepingust vabaneda, halvemas olukorras kui kindlustusvõtja, kes ei ole tegutsema asunud. See oleks nimelt eriti suurel määral vastuolus liidu õiguses sätestatud taganemisõiguse eesmärgiga anda kindlustusvõtjale lihtne võimalus vabaneda lepingust, mis tema ootustele, vajadustele või rahalistele vahenditele ei vasta.[48]

76. Kindlustusvõtja ei ole oma taganemisõigust sellisel juhul ka kaotanud. Õigus on kaotatud, kui selle maksmapaneku võimalusest on möödunud pikem aeg ja lisanduvad eriomased asjaolud, mille alusel saab hilinenud maksmapanekut pidada heausksuse põhimõtte rikkumiseks, kuna sellega ei saanud enam arvestada. Käesolevas asjas aga puudub kindlustusandja õiguspärane ootus, mis väärib kaitset. Nimelt tekitas kindlustusandja sellise olukorra ise, kuna ta ei teavitanud kindlustusvõtjat taganemisõigusest nõuetekohaselt.[49]

77. Lisandub see, et kindlustuslepingu ülesütlemisel tagasimakstav tagasiostuväärtuse summa[50] on ka vanemate lepingute puhul märkimisväärselt väiksem kui tasutud kindlustusmaksete summa. Taganemisõiguse lõppemine pärast lepingu ülesütlemist ja sellele järgnevat tagasiostuväärtuse summa väljamaksmist aga just nimelt takistaks kohaldada riigisiseseid õigusnorme, mis reguleerivad juba tasutud maksete tagasimaksmist, ja tähendaks seega taganemise õiguslike tagajärgede ja ülesütlemise õiguslike tagajärgede ühtlustamist.[51] Seetõttu jääks liidu õigusega tagatud taganemisõigus sisutühjaks.

78. Kõikidele eespool esitatud kaalutlustele tuginedes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata kohtuasjades C-355/18 ja C-356/18 esitatud teisele eelotsuse küsimusele ja kohtuasjas C-479/18 esitatud kolmandale eelotsuse küsimusele järgmiselt: direktiivi 90/619/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv) artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv), koosmõjus direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 koosmõjus artikli 36 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et kindlustusvõtja võib taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise tõttu lepingust taganeda ka veel siis, kui talle on temapoolsest lepingu ülesütlemisest tulenevalt välja makstud lepingu tagasiostuväärtuse summa, juhul kui riigisisene õigus ei reguleeri taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise õiguslikke tagajärgi.

47 Küsimus esitatakse nimelt juhuks, „kui puuduvad liikmesriigi õigusnormid, mis reguleerivad taganemisõiguse kohta enne lepingu sõlmimist teabe andmata jätmise või ekslikku teabe andmise tagajärgi".

48 Vt nt Binon, J-M., *Droit des assurances de personnes – Aspects civils, techniques et sociaux*, 2. trükk 2016, Larcier, Bruxelles, punkt 379. Lepingust taganemine aitab seega kaasa kindlustuse siseturul pakutavate toodete valiku tõhusa kasutamise võimalusele. Vt sellega seoses kolmanda elukindlustusdirektiivi põhjendus 23 ning sellega peaaegu identne direktiivi 2002/83 põhjendus 52 ning põhjendus 46.

49 Vt juba 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Endress (C-209/12, EU:C:2013:864, punkt 30), mille kohaselt ei saa „kindlustusandja veenvalt tugineda õiguskindlusest tulenevatele põhjendustele, et lahendada olukord, mille ta ise on põhjustanud sellega, et ei ole täitnud […] kohustust edastada […] teavet […] kindlustusvõtja õiguse kohta lepingust taganeda".

50 Tagasiostuväärtuse summa on Austria õiguses VersVG § 176 lõike 3 kohaselt määratletud kindlustuse nüüdisväärtusena, mis „arvutatakse kindlustusmatemaatika tunnustatud reeglite järgi, lähtudes kindlustusmaksete kalkuleerimise alustest, jooksva kindlustusperioodi lõpuks".

51 Liikmesriigi reguleerimisõiguse piirangute kohta seoses lepingust taganemise õiguslike tagajärgedega vt ka jaotis C.

C. Liidu õiguse nõuded lepingu tagasitäitmisele pärast lepingust hilisemat taganemist (neljas ja viies eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18)

79. Kohtuasjas C-479/18 esitatud neljanda ja viienda eelotsuse küsimusega soovitakse teada, mil määral saab piirata nõudeid, mida esitab taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise tõttu taganemisõigust kasutanud kindlustusvõtja.

80. Kindlustusdirektiivid sätestavad taganemise tagajärjed vaid nõuetekohase teavitamise korral. Teise elukindlustusdirektiivi artikli 15 lõike 1 teises lõigus – ja sellega identsetes hilisemate direktiivide sätetes[52] – on üksnes sätestatud, et „kindlustusvõtja teade kindlustuslepingust taganemise kohta vabastab ta kõigist edasistest kindlustuslepingust tulenevatest kohustustest", samal ajal kui kolmandas lõigus on märgitud, et „kindlustuslepingust taganemise õiguslikud tagajärjed ja tingimused" määratakse kindlaks kindlustuslepingu suhtes kohaldatava õiguse alusel.

81. Kindlustusdirektiivide sõnastusest ega ettevalmistavatest materjalidest ei nähtu, kas viide lepingu suhtes kohaldatavale õigusele, mis reguleerib lepingust taganemise tsiviilõiguslikke tagajärgi, kui lepingust on taganetud vahetult pärast lepingu lõppemist, kehtib ka juhul, kui taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise tõttu on lepingust taganetud hiljem.[53]

82. Sellest järeldub, et kõnealuseid riigisiseseid õigusnorme, mis reguleerivad lepingust taganemise tsiviilõiguslikke tagajärgi, tuleb hinnata üksnes selle alusel, kas need tagavad piisavalt kindlustusdirektiivide kasuliku mõju, võttes arvesse nendega taotletud eesmärki.

1. Kindlustusvõtja nõuete piiramine tagasiostuväärtuse summa väljamaksmisega (neljas eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18)

83. Neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas liidu õigusega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt tuleb kindlustusvõtjale, kes on kasutanud lepingust taganemise õigust, lepingu tagasiostuväärtuse summa tagasi maksta.

84. Eespool selgitati, et taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise korral peab kindlustusvõtjale lepingust taganemise õigus alles jääma ka siis, kui talle on temapoolsest lepingu ülesütlemisest tulenevalt välja makstud lepingu tagasiostuväärtuse summa.[54] Selle põhjuseks on ülesütlemise ja taganemise erinevad õiguslikud tagajärjed, olenemata sellest, kuidas on need ette nähtud riigisisestes õiguskordades. Ebatavaline ei ole see, et ülesütlemistel on põhimõtteliselt *ex nunc* või *pro futuro* toime, samal ajal kui taganemised toovad kaasa tagasimaksmist eeldava võlasuhte *ex tunc*. On tõsi, et kindlustusdirektiivid sätestavad, et kindlustusvõtja, kes taganeb lepingust nõuetekohase teavitamise kohaselt, vabaneb „kõigist edasistest kindlustuslepingust tulenevatest kohustustest".[55] Muud kindlustuslepingust taganemise õiguslikud tagajärjed – ja seega selle mõju juba tehtud maksetele – peab direktiivide kohaselt kindlaks määrama liikmesriigi seadusandja, järgides tõhususe põhimõtet.

52 Direktiivi 2002/83 artikli 35 lõige 1 ja direktiivi 2009/138 artikkel 186.

53 Vt selle kohta ka Saksamaa Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) otsus kohtuasjas Endress (BGH IV ZR 76/11, punkt 42) viitega Euroopa Kohtu 19. detsembri 2013. aasta otsusele Endress (C-209/12, EU:C:2013:864, punkt 22).

54 Vt eespool punkt 78.

55 Teise elukindlustusdirektiivi artikli 15 lõike 1 teine lõik, direktiivi 2002/83 artikli 35 lõike 1 teine lõik ja direktiivi 2009/138 artikli 186 lõike 1 teine lõik.

85. Liidu õigusega tagatud taganemisõigust ei saa seega neutraliseerida seeläbi, et juhuks, kui taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise tõttu on lepingust taganetud hiljem, kehtestab liikmesriigi seadusandja õiguslikke tagajärgi reguleeriva erikorra, mis vastab lepingu ülesütlemise õiguslikele tagajärgedele, mis on sätestatud riigisiseses õiguses.[56] Sellisel juhul ei ole lõpuks enam tegemist tõhusa taganemisõigusega, vaid erakorralise ülesütlemisõigusega.

86. Kuivõrd selline õiguslikke tagajärgi reguleeriv kord piirab kindlustusvõtja nõudeõigust võrreldes alusetut rikastumist reguleerival korral põhineva tagasitäitmisega, ei või see pealegi viia selleni, et oodatavate rahaliste tagajärgede tõttu ei tasu taganemisõiguse kasutamine enam tegelikult ära.

87. Selliseks võiks olukord kujuneda lepingust hilisema taganemise korral, kui taganemise õiguslikud tagajärjed ja ülesütlemise õiguslikud tagajärjed ühtlustatakse. Nimelt, mida rohkem aega möödub lepingu sõlmimisest, seda suurem on juba tasutud maksete summa, mis läheb kõnealuse ühtlustamise tõttu kindlustusvõtja jaoks märkimisväärses osas[57] pöördumatult kaduma. See on vastuolus kindlustusdirektiivide eesmärgiga tagada kindlustusvõtjale võimalus taganemisõigust tõhusalt kasutada.

88. Kindlustusvõtja nõuete sellist üldist piirangut ei saa põhjendada ka sellega, et see tagab kõikide kindlustusvõtjate võrdse kohtlemise. Kindlustusvõtjad, kes taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise tõttu lepingust hiljem taganevad, ei ole võrreldavas olukorras kindlustusvõtjatega, kes ei ole oma taganemisõigust nõuetekohase teavitamise kohaselt kasutanud ja soovivad lepingut hiljem enne tähtaega üles öelda.[58]

89. Lõpuks on liikmesriigi kohtul võimalik võtta konkreetsel juhul arvesse varjamatut kuritarvitamise ohtu (eelkõige fondipõhiste elukindlustuslepingute puhul).[59]

90. Seda võttis arvesse juba näiteks Prantsuse Cour de cassation (kassatsioonikohus) 7. veebruari 2019. aasta otsuses[60], mis käsitles lepingust hilisemat taganemist taganemisõigusest väidetavalt ebaõige teavitamise tõttu. Kohus tuvastas, et madalama astme kohtul ei olnud õigust välistada taganemisõiguse kuritarvitamist, hindamata kindlustusvõtja konkreetse olukorra, tema haridustaseme ja taganemisega taotletud eesmärgi põhjal piisavalt aega, mil lepingust taganeti.

91. Seega tuleb kohtuasjas C-479/18 esitatud neljandale küsimusele vastata järgmiselt: direktiivi 90/619/EMÜ artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ, ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 ja/või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 186 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt tuleb kindlustusvõtjale, kes on kasutanud lepingust taganemise õigust, alati välja maksta vaid kindlustuslepingu tagasiostuväärtuse summa (kindlustusmatemaatika tunnustatud reeglite järgi arvutatud nüüdisväärtus).

56 VersVG § 176 lõike 1 redaktsioon, mis oli kohaldatav 31. detsembrini 2018, nägi ette, et kindlustusandja peab kindlustuse tagasiostuväärtuse summa tagasi maksma, „kui surmajuhtumit puudutav kogumiskindlustus, mis on sõlmitud nii, et kindlustusandja kohustus kokkulepitud rahasumma väljamaksmiseks kindlasti saabub, tühistatakse taganemise, ülesütlemise või vaidlustamise teel".

57 Kõnealune kaotus on olenevalt lepingust taganemise ajast siiski erinev. Kõne all olev õiguslikke tagajärgi reguleeriv kord aga just nimelt loobub igasugusest vahetegemisest. VersVG § 176 alates 1. jaanuarist 2019 kohaldatavat uut redaktsiooni, mis näeb ette õiguslikke tagajärgi reguleeriva diferentseeritud korra olenevalt lepingust taganemise ajast, ei tule käesolevas asjas käsitleda, kuna see ei ole põhikohtuasja asjaolude suhtes ajaliselt kohaldatav.

58 Vt eespool punkt 76.

59 Õiguse kuritarvitamise keeld kuulub liidu üldiste õiguspõhimõtete hulka. Vt kõige hilisem 6. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Altun jt (C-359/16, EU:C:2018:63, punkt 49).

60 Prantsuse Cour de cassationi (kassatsioonikohus) 2. tsiviilkolleegiumi 7. veebruari 2019. aasta otsus F-P+B+I, kohtuasi nr 17-27.223.

2. Intressinõuete aegumine (viies eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18)

92. Selle küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus juhuks, kui elukindlustusleping tuleb pärast sellest hilisemat taganemist tagasi täita alusetut rikastumist reguleerivate õiguspõhimõtete kohaselt, teada, kas liidu õigusega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette, et õigus intressile võib üldise aegumistähtaja tõttu olla piiratud selle osaga, mis hõlmab kolme viimast aastat enne hagi esitamist.

93. Selle küsimuse aluseks on tsiviilseadustiku säte (ABGB § 1480), mis näeb ette, et „[i]gal aastal täitmisele kuuluvatest sooritustest tulenevad nõuded, eelkõige intressi- ja pensioninõuded, ülalpidamistoetuse ja ülenejatele sugulastele makstava toetusega seotud nõuded ning kokkulepitud maksete kapitali amortiseerimisega seotud nõuded aeguvad kolme aasta möödumisel; õigus ise aegub selle 30 aasta vältel kasutamata jätmise korral".

94. Nõuded ei saa aga aeguda enne, kui need on tekkinud, ja ka mitte enne, kui õigustatud isik on nendest teada saanud. Aegumine saab seega kulgema hakata alles siis, kui taganemisõigust on kasutatud.

95. Liidu õigusega tagatud taganemisõigust ei saa aga tõhusalt kasutada, kui sellest tulenevad nõuded aeguvad juba enne, kui kindlustusvõtjat on tema õigusest üldse teavitatud.

96. Kohtuasjas C-479/18 esitatud viiendale eelotsuse küsimusele tuleb seega vastata järgmiselt: direktiivi 90/619/EMÜ artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ, ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 ja/või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 186 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette, et juhul kui taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise tõttu on kasutatud taganemisõigust, võib õigus tagasimakstud kindlustusmaksete kindlamääralisele intressile olla aegumise tõttu piiratud selle osaga, mis hõlmab kolme viimast aastat enne hagi esitamist.

VII. Ettepanek

97. Eespool esitatud kaalutlustele tuginedes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Landesgericht Salzburgi (liidumaa kohus Salzburgis) eelotsuse küsimustele (kohtuasjad C-355/18, C-356/18 ja C-357/18) ning Bezirksgericht für Handelssachen Wieni (Viini esimese astme kaubanduskohus) eelotsuse küsimustele (kohtuasi C-479/18) järgmiselt:

1. Direktiivi 90/619/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv) artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv), tuleb koostoimes direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 tõlgendada nii, et teade lepingust taganemise võimaluse kohta ei pea sisaldama viidet sellele, et taganemisavaldus on vormivaba. Viide teatud kindlale vormile, mida tuleb kasutada, ei ole liidu õiguse kohaselt mitte üksnes lubatav, vaid koguni nõutav. (esimene eelotsuse küsimus kohtuasjades C-355/18 ja C-356/18, eelotsuse küsimus kohtuasjas C-357/18).

2. Direktiivi 90/619/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv) artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv), koosmõjus direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 koosmõjus artikli 36 lõikega 1 ja/või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 185 lõiget 1 koosmõjus artikli 186 lõikega 1 tuleb – juhul kui puuduvad liikmesriigi õigusnormid, mis reguleerivad taganemisõiguse kohta enne lepingu sõlmimist ebaõige teabe andmise tagajärgi – tõlgendada nii, et taganemisõiguse kasutamise tähtaeg hakkab kulgema, kui kindlustusettevõtja märgib taganemisõiguse kohta antud teabes, et taganemisavaldus tuleb esitada kirjalikus vormis, kuigi riigisisese õiguse kohaselt võib taganemine olla vormivaba. (esimene eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18).

Juhul kui see on asjakohane:

3. Direktiivi 90/619/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv) artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv), koosmõjus direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt hakkab taganemisõiguse kasutamise tähtaeg taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise korral kulgema kuupäeval, mil kindlustusvõtja sai taganemisõigusest – mis tahes viisil – teada. (teine eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18).

4. Direktiivi 90/619/EMÜ (teine elukindlustusdirektiiv) artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ (kolmas elukindlustusdirektiiv), koosmõjus direktiivi 92/96/EMÜ artikliga 31 ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 koosmõjus artikli 36 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et kindlustusvõtja võib taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise tõttu lepingust taganeda ka veel siis, kui talle on temapoolsest lepingu ülesütlemisest tulenevalt välja makstud lepingu tagasiostuväärtuse summa, juhul kui riigisisene õigus ei reguleeri taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise õiguslikke tagajärgi. (teine eelotsuse küsimus kohtuasjades C-355/18 ja C-356/18, kolmas eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18).

5. Direktiivi 90/619/EMÜ artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ, ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 ja/või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 186 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt tuleb kindlustusvõtjale, kes on kasutanud lepingust taganemise õigust, alati välja maksta vaid kindlustuslepingu tagasiostuväärtuse summa (kindlustusmatemaatika tunnustatud reeglite järgi arvutatud nüüdisväärtus). (neljas eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18).

6. Direktiivi 90/619/EMÜ artikli 15 lõiget 1, mida on muudetud direktiiviga 92/96/EMÜ, ja/või direktiivi 2002/83/EÜ artikli 35 lõiget 1 ja/või direktiivi 2009/138/EÜ artikli 186 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette, et juhul kui taganemisõigusest teavitamata jätmise või ebaõige teavitamise tõttu on kasutatud taganemisõigust, võib õigus tagasimakstud kindlustusmaksete kindlamääralisele intressile olla aegumise tõttu piiratud selle osaga, mis hõlmab kolme viimast aastat enne hagi esitamist. (viies eelotsuse küsimus kohtuasjas C-479/18).